

УДК 37.091.12:78

Тетяна Дорошенко

ТВОРЧА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ І МУЗИКИ У НЕФОРМАЛЬНИХ МИСТЕЦЬКИХ КОЛЕКТИВАХ

А Обґрунтовано значення неформальної мистецької освіти у формуванні готовності до творчої самореалізації майбутніх учителів початкових класів і музики, визначені напрями педагогічного керування неформальними мистецькими колективами.

Ключові слова: творча самореалізація, неформальна мистецька освіта, неформальні мистецькі колективи.

Татьяна Дорошенко. Творческая самореализация будущих учителей начальных классов и музыки в неформальных художественных коллективах.

А Обосновано значення неформального художественного образования в формировании готовности к творческой самореализации будущих учителей начальных классов и музыки, определены направления педагогического руководства неформальными художественными коллективами.

Ключевые слова: творческая самореализация, неформальное художественное образование, неформальные художественные коллективы.

Tatjana Doroshenko. Creative self development of future teachers of elementary schools and in nonformal Art societies.

С In the article the significance of informal art education in the formation of future Primary Teachers and Music Teachers' readiness participation in informal art collectives of pedagogical university in the formation of readiness for creative self-realization is substantiated, the trends of pedagogical management of informal art collectives are defined.

Key words: self-realization, informal art education, informal art collectives.

Постановка проблеми. Україна ввійшла в ХХІ століття незалежною державою з гуманістичними ідеалами в усіх сферах суспільного життя, які визначили їй нові пріоритети освіти. Модернізація вітчизняної освіти та її входження в загальноєвропейський освітній простір висувають нові вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів. Нині на формування неповторної творчої особистості зорієнтовані ідеї самоактуалізації, самовизначення, самовираження, самореалізації, що складають основу гуманістичної парадигми сучасної педагогіки. Л. Хомич наголошує, що на сучасному етапі динамічного розвитку суспільства ставляться принципово нові вимоги до педагогічних працівників, а вищій школі потрібно відмовитися від набутих стереотипів у підготовці майбутніх спеціалістів і так організувати навчально-виховний процес, щоб студенти пройшли всі стадії професійного становлення, які б забезпечували формування в них готовності до самореалізації, цілісного досвіду самостійної діяльності [3, с. 29–30].

Особливо актуальним нині є пошук невикористаних резервів підвищення ефективності навчального процесу у вищих закладах освіти. Таким резервом може бути неформальна мистецька освіта у творчих колективах педагогічного університету, яка в тісному взаємозв'язку з формальною сприяє вирішенню

завдань професійного та соціального розвитку майбутніх спеціалістів, забезпечує їхню готовність до творчої самореалізації. Водночас залишається невирішеною проблема залучення майбутнього вчителя початкових класів і музики до участі в неформальних мистецьких колективах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття «самореалізація» є одним із ключових у загальнопедагогічному аспекті: у висвітленні сутності педагогічної майстерності, педагогічного покликання, професійно-педагогічної культури, професійного розвитку, професійної індивідуальності вчителя. Проблеми теоретичних і методичних засад підготовки майбутнього вчителя до самореалізації у професійній діяльності, розвитку особистості і сучасні концептуальні філософські положення розкриваються у працях М. Кагана, П. Кравчук, В. Муляра, М. Недашківської, В. Шановського, В. Шинкарука та ін. Вони підкреслюють значення суб'єктивного досвіду як важливого фактору дослідження проблем творчої особистості, акцентують увагу на унікальності кожної особистості, самостійності її життєвої позиції. Надаючи пріоритет самоцінності особистості, філософи спираються на творчість, яка перетворює, змінює особистісні якості людини, вдосконалюючи їх. У своїх психологічних дослідженнях Л. Анциферова, Д. Богов'яленська, Д. Леонт'єв,

В. Моляко, П. М'ясоїд, Я. Пономарьов, В. Роме-нець інтерпретують реалізацію творчих можливостей особистості як діалектично взаємопов'язаний перебіг процесів об'єктного та суб'єктного творення в умовах виконання практичної діяльності.

У музично-освітній практиці питання розробки організаційно-методичних засобів, що сприяють реалізації творчих можливостей студентів, висвітлені в наукових дослідженнях Л. Масол, О. Музалова, В. Ражнікова, Г. Саїк, Н. Сегеди, О. Теплової, П. Харченко, Г. Хусайнкової, О. Щолокової та ін. Інтеграція педагогічного та виконавського компонентів у цілісній професійно-педагогічній підготовці майбутнього вчителя знайшла своє відображення в дослідженнях О. Абдуліної, Л. Арчажникової, А. Болгарського, З. Квасниці, О. Олексюк, Г. Падяки, О. Рудницької, В. Шулґіної, концептуальні положення теорії та педагогіки виконавства розкрили Л. Баренбойм, Г. Коган, А. Корто, С. Ліберман, Г. Нейгауз, К. Мартинесен, Г. Ципін.

Проблема неформальної освіти як складової неперервного навчання висвітлена у працях П. Девіса, Р. Дейва, К. Куллена, М. Форесті, П. Ходкінсона та ін. Різні аспекти проблеми неформальної освіти в нашій країні та за кордоном висвітлюють О. Асмолов, С. Болтівець, В. Давидова, Ю. Деркач, Г. Кондратенко, Н. Нічкало, Н. Сулаєва та ін. Вчені впевнено доводять думку про необхідність розробки нових педагогічних технологій, які на всіх етапах навчально-виховного процесу сприятимуть не тільки накопиченню знань, умінь, а й матимуть на меті постійне збагачення досвідом творчості.

Незважаючи на інтерес учених до цієї проблеми, дослідження з питань формування готовності майбутніх учителів початкових класів і музики в неформальних мистецьких колективах педагогічного університету не проводилися.

Мета статті – обґрунтувати значення неформальної мистецької освіти у формуванні готовності до творчої самореалізації майбутніх учителів початкових класів і музики, визначити напрями педагогічного керування неформальними мистецькими колективами.

Виклад основного матеріалу. Загально визнаною є думка про те, що мистецтво виступає важливим засобом самовираження особистості. З огляду на вищесказане, підкреслимо величезну роль циклу мистецьких дисциплін у професійній підготовці вчителя початкових класів і музики, яку не варто звужувати до формування вузькоспеціальних навичок. Професія вчителя початкових класів і музики складна і багатогранна, вона ставить до особистості вчителя цілу низку вимог. У своїй педагогічній діяльності він виступає як методист, вихователь, виконавець. Окрім загальнопедагогічних і психологічних знань, учитель має володіти широким спектром музичних знань, умінь і навичок. Він повинен уміти організувати увагу учнів на сприймання творів мистецтва, стимулювати музично-естетичну творчість і цим самим сприяти розвитку духовності та загальної культури молоді.

Серед унормованих вимог до змісту, обсягу та рівня освітньої та професійної підготовки вчителя початкових класів і музики значна увага приділяється вмінню викликати в учнів інтерес до різноманітних форм виконавської діяльності (хоровий, ансамбле-

вий і сольний спів, рухи під музику, танцювальні рухи, пластичне інтонування, гра на елементарних музичних інструментах, виразне декламування тощо), тобто до музично-сценічної діяльності. А це означає, що майбутній учитель сам повинен мати певний музично-сценічний досвід, знати про різноманітні музично-сценічні заходи та методiku їхньої організації.

Практичний досвід засвідчує, що не всі випускники готові до самореалізації у цій сфері. Значні можливості для реалізації творчого потенціалу студентів педагогічного університету має музично-сценічна діяльність, яку Г. Кондратенко розглядає як різновид синтезованої музичної діяльності, що інтегрує різні види мистецтва в умовах сценічного публічного виступу [1]. Ця діяльність, на думку дослідниці, може здійснюватися в двох формах: музично-виконавській і театралізованій. У музично-виконавській формі поєднуються вокальна, інструментальна, вокально-інструментальна, хорова діяльність студентів, як правило, без ввічності театральної атрибутики в рамках традиційних концертів і конкурсів. Театралізована форма поєднує в собі музично-виконавську (інтерпретація музичних творів), словесну (літературно-поетичну), акторську, режисерську, хореографічну діяльність у межах музичних вистав, капусників, музично-розважальних програм, літературно-музичних композицій, фестивалів тощо [1].

Музично-сценічна діяльність майбутніх учителів початкових класів і музики має великі можливості для творчої самореалізації, збагачує естетичний досвід, розвиває емоційно-чуттєве самовираження, активізує формування виконавської майстерності. Саме досвід музично-сценічної діяльності дозволяє молодому педагогу впевнено почувати себе на робочому місці, швидше адаптуватися в умовах школи, формувати виконавські навички учнів, організувати та успішно реалізувати з ними музично-виховні заходи.

Проте, аналіз стану підготовки майбутніх учителів початкових класів і музики засвідчує, що зменш із навчальних предметів не передбачає цілеспрямованої підготовки їх до організації та проведення музично-сценічної діяльності в закладах освіти. Як правило, частіше студенти беруть участь у різноманітних формах музично-сценічної діяльності в позанавчальний час.

Дієвим чинником формування та збагачення професійної компетентності майбутніх учителів є створення в педагогічному університеті неформального соціокультурного середовища, що інтегрує різноманітні неформальні об'єднання, серед яких важливу роль відіграють мистецькі колективи.

Неформальну мистецьку освіту в педагогічному університеті студент може набувати поза рамками формальної освіти завдяки участі у хореографічному колективі, хорі, вокальному, драматичному гуртку тощо. Навчання в таких колективах не супроводжується видачею документа. Як зазначає Н. Сулаєва, неформальна мистецька освіта спрямована на стимулювання творчої активності студента; гармонізацію психоемоційного та фізичного стану людини; збереження неповторної індивідуальності кожного; узагальнення життєвого досвіду; самостійну оцінку особистістю власних дій, подій, ситуацій і

відповідну побудову взаємин із молодіжним оточенням; активне й діяльне засвоєння різних видів мистецтва, прогнозування можливостей їхнього використання в професійних ситуаціях [2]. Неформальна мистецька освіта забезпечує організацію молоддю вільного часу із захопленням та великою користю і здійснюється в неформальних мистецьких колективах.

Таким чином, неформальні мистецькі колективи передбачають добровільну мистецьку діяльність особистості, що відбувається в процесі сценічної діяльності в художніх колективах поза рамками формальної освіти.

На основі опрацювання наукових джерел та власного досвіду роботи з неформальними мистецькими колективами студентів педагогічного університету (вокальний ансамбль) було визначено напрями педагогічного керування цим процесом.

Перший напрям – мотиваційно-пізнавальний, пов'язаний із формуванням у студентів знань щодо музично-сценічної діяльності, позитивної мотивації, бажання брати участь у мистецьких колективах, усвідомлення значущості цієї діяльності для майбутньої творчої самореалізації у професійній сфері. Зі студентами проводилися цікаві бесіди про видатних виконавців (співаків, акторів, музикантів); перегляди записів концертів, конкурсів; визначалися можливості участі студентів у різних мистецьких колективах (рівень їхньої музичної підготовки та творчих здібностей, спектр актуальних бажань і прагнень); висувалися оригінальні ідеї. Студенти залучалися до участі в різних мистецьких колективах за власним бажанням, де вони мали можливість спробувати себе в різних формах музично-сценічної діяльності.

Другий напрям – творчий, який передбачав залучення студентів до реалізації набутих знань, умінь

у діяльності неформальних мистецьких колективів. Студенти працювали над записами інструментальних фонограм пісень, визначали план сценічного втілення сюжету пісні, брали участь у концертах і конкурсах. Така діяльність спонукала їх до виявлення самостійної творчості. Значна роль у процесі реалізації неформальної мистецької освіти покладеться на керівників мистецьких колективів, які повинні бути захоплені справою, перебувати в постійному творчому пошуку, допомагаючи професійному становленню майбутніх учителів.

Висновки. Таким чином, основними завданнями неформальної мистецької освіти є створення умов для розвитку особистості майбутнього педагога. Залучення майбутніх учителів до неформальних мистецьких колективів дасть можливість збагатити їхні наукові знання, знайомитись із різними видами мистецтва з метою подальшого їхнього використання у професійній діяльності, виховувати емоційну, комунікативну культуру, реагувати на запити й потреби молоді, будувати з нею гуманні відносини, формувати готовність до творчої самореалізації. Неформальна освіта, доповнюючи й укріплюючи формальну, залишається важливим елементом, що потребує уваги, вивчення, впровадження та використання в сучасному світі для забезпечення якості освітньої діяльності вищого навчального закладу та підного освітнього рівня громадян України.

Література

1. Кондратенко Г. Г. Формування творчої активності студентів педагогічного університету в процесі музично-сценічної діяльності / автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. пед. наук: 13.00.02 „Теорія та методика музичного навчання” / Г. Г. Кондратенко. – Над. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2007. – 34 с.
2. Сулява Н. В. Збагачення досвіду творчої діяльності майбутніх педагогів: аналіз різних закладів у неформальних мистецьких колективах / Н. В. Сулява [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vshchiv_ped/2010_16/Vshchiv_16_22.pdf
3. Хомин Л. О. Система психолого-педагогічної підготовки майбутніх учителів: автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. пед. наук: 13-й спеціальність „Методика професійної освіти” / Л. О. Хомин. – К., 1999. – 42 с.

УДК 378.015.311.22:374:[7]

Наталія Павленко

ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У МИСТЕЦЬКИХ КОЛЕКТИВАХ

Наталія Павленко. Формування общекультурной компетентности будущих педагогов в художественных коллективах.

Natalia Pavlenko. Forming of general cultural competency of would be teachers in Art societies.

А Розглядаються шляхи формування загальнокультурної компетентності майбутніх педагогів; аналізується вплив неформальної мистецької освіти на розвиток професійних та особистісних якостей майбутнього вчителя; характеризується досвід роботи мистецьких колективів Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

А Рассматриваются пути формирования общекультурной компетентности будущих педагогов; анализируется влияние неформального художественного образования на развитие профессиональных и личностных качеств будущего учителя; характеризуется опыт работы художественных коллективов Полтавского национального педагогического университета имени В. Г. Короленко.

S The article reveals the ways of forming of general cultural competency of would be teachers. The influence of non-formal Art education on the development of professional and individual features of a would be teacher is analyzed. The experience of Art societies of Poltava Korolenko National Pedagogical University is characterized.

Ключові слова: загальнокультурна компетентність, неформальна мистецька освіта, естетична культура вчителя.

Ключевые слова: общекультурная компетентность, неформальное художественное образование, эстетическая культура учителя.

Key words: general cultural competency, non-formal Art education, esthetic culture of a teacher.